Štev. 13. V Ljubljani, 29. junija 1917. leto. LVII.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 16 h
. . . dvakrat . . 14 „
. . . trikrat . . 12 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 13. julija 1917.

Prvo polletje je minilo. — Prosimo svoje naročnike in naročnice, da poravnajo zapadlo naročnino, oziroma da jo obnove. — Težki so časi, težke razmere. A ravno sedaj ne smemo pozabiti sebe, da nas pozneje, ko se vrnejo normalne razmere, tudi drugi ne pozabijo. — Zavedamo se težavnega položaja, zato pa po svojih najboljših močeh služimo svoji stvari, kolikor je to v tej dobi največ mogoče. Uvažujmo vsi resnico in ravnajmo se vsi po njej: Velika je dolžnost, brezmejno več ljubezen!

Narodni svet.

. . . Kot zastopniki ljudstva nikdar ne odnehamo, dokler ne dobimo narodne avtonomije, ki se bo nje ozemlje krilo z vsem rodom enega jezika!

Iz govora poslanca dr. Laginje v državnem zboru dne 14. junija 1917.

V zadnjem času so se po našem časopisju že opetovano pojavili glasovi, da si Slovenci vseh dežel osnujmo svoj skupni narodni svet, ki nam bodi tista najvišja narodna instance v vsem našem kulturnem, gospodarskem in socialnem prizadevanju in delovanju, kar so nemški Volksrati svojemu narodu.

Ako s slovenskim narodnim svetom vzporedno imenujemo nemške Volksrate, nečemo s tem reči, da hočemo svojo najvišjo narodno instanco imeti organizovano popolnoma v smislu in po tendencah nemških Volksratov ker jih — stoječ na načelu pravičnosti in enakopravnosti — ne maramo posnemati v sili in brezobzirnosti, ki z njima uveljavljajo prvenstvo in privilegije nemškega naroda tudi po krajih in deželah, koder stoji nenemško ljudstvo po številu jačje, a po pridobitvah in dobrotah slabše pred Nemci. Kakor hitro pravimo, da ustvarja čuvstvo pravičnosti in enakopravnosti bistvo našega notranjega življenja, s tem tudi že obsojamo vsako silo, ki škoduje drugemu, da na njegov račun in njemu v breme koristi sebi. Taka sila grdega in samogoltnega egoizma ni orožje kulture in ni vidno znamenje plemenitosti, temveč je le znak brutalnosti in odurnega samoljubja, pa bodi izvajana od kogarkoli in nasproti komurkoli! Delovanje take sile bije ob naša načela kreposti in morale, zato ga obsojamo, in je popolnoma izključeno, da bi Slovenci hoteli z enakim orožjem graditi svojo moč in utrjati svojo pozicijo.

Slovenski napredni učitelji smo bili prvi, ki smo hoteli vse svoje dobre sile vsega slovenskega učiteljstva združiti k skupnemu delu na kulturnem polju. Znano nam je vsem, kako smo vabili na to skupno delo, a znano nam je tudi, kako se je tisti del slovenskega učiteljstva, ki se je zatekel v Slomškovo Zvezo, odzval temu povabilu v negativnem smislu. Hiteli smo zaman na pripravljalno delo in danes smo prepričani, da bi naše skupno delo sedaj imelo vsaj že en uspeh, ki bi bil za sedanji čas največjega pomena: Imeli bi uzakonjen oni del novega deželnega šolskega zakona, ki uravnava prežalostne gmotne razmere kranjskemu učiteljstvu! — Razcepljenost, trmoglavost in sovražnost nam je bila vedno v prokletstvo in nas tepe tudi sedaj in nas bo tepla vse dotlej, dokler bič sam ne švigne po tisti roki, ki ga spleta in vihti, in dokler prokletstvo samo z vso strašno pezo ne zgrmi nanj, ki je začetek in konec prokletstvu! Zakaj vsako zlo dejanje se maščuje!

Kdor ima srce za potrebe in koristi naroda, ta je prepričan o nujnosti in važnosti našega narodnega sveta, obenem pa mora obžalovati, da si ga že davno nismo ustanovili. Preprečili bi bili že mnogo gorja, odvrnili že mnogo nesreč. Toda bili smo preveliki lokalni patrioti in prestrastni strankarji. Bili smo Kranjci, Korošci, Štajerci, Primorci in smo se izza mejá pisano gledali, zabavljali drug na drugega in bili celo razjarjeni, če je koga iz ene dežele v drugo deželo vrgla usoda služit vsakdanji kruh, ker smo gledali v njem — tujca! Naša kratkovidnost in nepreudarnost je šla celo tako daleč da smo morali iz ust slovenskega politika slišati neresnico, da je Celje za nas — tuje ozemlje! Da imajo koroški Slovenci danes le en državnozborski mandat, namesto da bi imeli najmanj tri mandate, to je krivda domače politiške špekulacije, ki bi bila nemogoča, ako bi stal nad nami narodni svet kot izhodišče vsega dela za narodove koristi. O slovenskem šolstvu v obmejnih krajih niti ne govorimo! To poglavje je tako žalostno, da boli človeka srce, ako ga premišlja! Na tisoče je naše dece, ki so jo svojim materam odtujili, ali pa ki je vsaj ostala popolnoma neuka. Z našo umstveno kulturo sploh ravnajo tako, kakor mačeha ne more slabše s pastorko! Sirota Jerica — to je kratko poimenovanje vsega, kar imamo. In kar imamo, to smo si dali sami sebi ob neštetih žrtvah, v gigantiškem boju za obstanek, ki je bil toliko težji, toliko žrtev in izgub bogatejši, kolikor smo sami sebe ovirali, sami sebi rušili, kar so eni zidali; zakaj bili smo najprej deželani in strankarji, a kadar je bilo treba jokati na razvalinah ali ob ponesrečenih akcijah, kadar je bilo torej že prepozno, takrat smo bili šele Slovenci, če se nismo tudi tedaj več ali manj očito veselili nesreč v lastnem narodu! Na gospodarskem polju je oslabila našo moč premnoga nezgoda najžalostnejših posledic, ki je cele rodovine, cele vasi in občine vrgla v nesrečo. Namesto da bi svojih pet vinarjev držali skupaj, smo jih začeli razpostavljati na kupče Nesrečna je vsaka igra, a najnesrečnejša je ona z narodovim imetjem.

Kar smo zakrivili zla sami, tega ni mogoče napraviti nestorjenega. A mogoče je preprečiti vse, kar bi bilo v bodočnosti temu enakega! Zato je pa treba spoznavati krivde preteklosti, da se jim izognemo v bodočnosti! Treba je izbrati in združiti najboljše moči, ki jim narodova volja izkaže svoje zaupanje! Treba je organizacije vsega dela, ki sodi v sedanji položaj vseh stanov in ki meri na bodočnost naroda kot celote! Vsaj v presojanju svojih celokupnih narodnih potreb in zahtev, v delu tega, kar rabi narod kot celota v moralnem in materialnem pogledu kot kulturno ljudstvo in kot sestavni del državne enotnosti si damo lahko sami svojo narodno avtonomijo, če se zlije vsa naša dobra volja in vsa naša produktivna sila v narodni svet, kjer se naj zbero zastopniki vseh slojev in vseh stanov! Nad vhodom napravite napis: Vstop lisicam in volkovom ni dovoljen! —

Ako je Dunaj združil vse, ki hočejo v resnici koristiti narodu, zakaj bi jih delo v domovini ne moglo združiti? Stvari so, ki nas lahko vedno ločijo, a poiskati moramo tiste zadeve, ki nas lahko večno združujejo! Ako se tuintam odkrhne kos strankarske ošabnosti in trmoglavosti, ni to še nesreča! Pustite, naj gre vsa ošabnost in trmoglavost, zakaj običajno tiči za njo še kaj drugega, kar diši po egoizmu in častihlepju! Sreča narodova je več vredna nego posamezna politiška eksistenca, ki bi nasprotovala organizaciji skupnega dela, narekovanega od interesov narodove eksistence in bodočnosti! Bodočnosti pa je izvor sedanjost, in kakor si posteljemo, tako bomo ležali! Nikar pa naj nihče ne misli, da nam kdo drugi zrahlja posteljo! Rahljal bi že, toda med navidezno dobrim delom bi podtaknil bodečega trnja pod lepo odejo. Bodimo nezaupni proti tuji pomoči, zaupajmo pa svojim silam, ki jih moramo organizirati, ako hočemo, da se okoristi ob njih narod in domovina! Ustvarimo novo zemljo sami iz sebe, potem bo tako naša, da nam je nihče in nikoli ne vzame!

LISTEK

Cesarska pesem.*)

Bog obvaruj in ohrani
Avstrijo, cesarja z njo!
Modro nam, ki smo mu vdani,
vladaj z vere pomočjó!
Branimo Mu krono dedno
proti vsem sovražnikom:
S Habsburškim bo tronom vedno
Avstrija naš srečni dom!

Za dolžnost in za pravico
vsak pošteno, zvesto stoj;
če je treba, pa desnico
s srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
prišla še brez slave ni:
Vse za dom in za cesarja,
za cesarja blago, kri!

Meč vojščaka naj varuje,
kar marljivost pridobi,
duh z umetnostjo zmaguje,
moč mu v znanosti zori.
Slava naj deželi klije,
blagor naj objema vse:
Vsej, kar solnce je obsije,
Avstriji naj mir cvetè!

Trdno, bratje, se sklenimo,
sloga pravo moč rodi;
takrat lahko vse storimo,
ako združimo moči!
Želja sklepa nas edina
nerazvezno med seboj:
Živi cesar, domovina!
Avstrija, ti večno stoj!

In cesarju je družica,
iste misli z njim goječ,
plemenita cesarica,
vse enako nas ljubeč!
Kar nam more v srečo biti,
Jima daj nebes Gospod:
Slava Karlu! Slava Ziti!
Naj živi Habsburški rod!

*) Prijavljamo po obliki in deloma po vsebini izpremenjeno besedilo Cesarske pesmi, kakor to odgovarja sedanjim razmeram. Šolske oblasti naj poskrbe za splošno rabo tega besedila. Uredn.

Iz umetniškega sveta.

Tri produkcije „Glasbene Matice“. (19., 20. in 21. junija 1917 v Mestnem domu.)

Koncem vsakega šolskega leta da „Glasbena Matica“ javen račun o delovanju svoje glasbene šole in takrat pokaže uspehe, ki jih je tekom leta doseglo učiteljstvo v posameznih strokah. Matičine produkcije so bile pred leti skoro pravi koncerti, saj so nastopali gojenci, ki jih danes štejemo med odlične slovenske umetnike, na katere „Glasbena Matica“ kot njihova vzgojiteljica lahko gleda s ponosom. Pevci Betetto, Križaj, Levar, Rijavec, goslač Ivan Trost, pianisti Anton Trost, Niko Štritof, oba brata Ravnika in še nešteto drugih, so vsi kot solisti vstopili v svet, absolventje šole „Glasbene Matice“. Umljivo je, da v sedanjih časih, zlasti letos, ko potečejo v kratkem tri leta, od'kar divja grozna svetovna vojna ni mogoče pokazati velikanskih uspehov. Vojna je posegla povsod vmes. Opazil sem, da starejši moški gojenci niso nastopali, ker so pač v vojaških suknjah, dočim se je prav dobro izkazala mladina, posebno deklice.

Takoj na prvi produkciji mi je pustila lep utis vijolinistinja — redkost pri nas — Minka Koprivčeva V Svendsenovi Romanci sem čutil učenke nežen, lahek potegljaj, čisto igro in predvsem — dušo. Jako snažno je igrala one dele na sami G struni (sul G). Je tu kal, iz katere lahko nekaj zrase. S primerno pridnostjo se Koprivčeva lahko razvije v izborno vijolinistinjo, ker je res nadarjena. — Dosti manj občutka sem našel v igri Zorana Hribarja, ki je svojo nalogo sicer rešil dobro, vendar z malimi izjemami precej mehanično. Med pianistinjami je pokazala Caciula-Papp dobro tehniko in gibčnost v desni roki, Ivanka Lampe je izrazito predavala Bortkiewizev „Vihar“, skladbo pestrih barv in mogočnih akordov. Tudi Ždenka Tominšek se je postavila z dvema arabeskama Debussyja, dobro se je uvedel mladi Fran Potočnik s Foersterjevo točko „Slovenske vojaške pesmi“.

Kot novinka-pevka se je predstavila Josipina Bauer. Ima glas s precejšnjo višino, v nižini lepo pobarvan. Pela je Vilharjevo „Nezakonska mati“ občuteno, z dramatičnimi akcenti in teatralično pozo. Prav lepo se je podal recitativ „on, ki ptice pod nebom živi“. Slutim, da Bauerjevo srce vleče na oder. Mogoče ji bo tam sreča mila, seveda le po končani šoli g. Hubada.

Nastopil je še zbor gojenk in je ljubko zapel češko narodno „Ajaj le angeljček moj“, Rožančevo „Ah ni li zemljica krasna“ in Jenkovo „Na tujih tleh“. Presenetilo me je lepo prednašanje, dosti natančna izgovarjava